

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

661

SAIKOLOJIA YA ELIMU NA KUNASIHI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2009

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C.
2. Jibu maswali yote katika sehemu A: maswali mawili (2) kutoka sehemu B na swali moja katika sehemu C.
3. Sehemu A ina alama arobaini (40) na sehemu B na C zina alama thelathini (30) kila moja.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa havitakiwi ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika namba yako ya mtihani katika kila ukurasa wa kijitabu chako **cha kujibia**.

maktaba.tetea.org

1. Toa maana ya fikra bunifu katika ujifunzaji.

Fikra bunifu ni uwezo wa mtoto kufikiri kwa njia mpya, tofauti, na ya ubunifu ili kupata majibu au suluhisho la jambo fulani. Hii inahusisha kutengeneza mawazo mapya bila kuiga moja kwa moja kutoka kwa wengine.

Fikra bunifu pia ni uwezo wa mtoto kuchanganya maarifa aliyoyapata na hali mpya ili kuunda wazo jipya linaloweza kutatua changamoto za ujifunzaji.

Katika ujifunzaji, fikra bunifu humsaidia mtoto kutumia ubongo wake kwa upana zaidi kwa kujaribu mbinu, mawazo, na njia tofauti za kuelewa somo.

2. Eleza mambo matatu yanayochochea mtoto kuuliza maswali mengi.

Udadisi wa asili humfanya mtoto kuuliza maswali kwa sababu anataka kujua mambo yanayomzunguka na kupata majibu ya kile kisichomweleweka.

Mazingira yenye uhuru wa kuzungumza humchochea mtoto kuuliza maswali kwa sababu anajua kuwa hatakemewa au kudharauliwa kwa kupenda kujua.

Vichocheo vya kielimu kama vielelezo, majaribio, au picha humtengenezea mtoto haja ya kuuliza maswali ili kufahamu zaidi juu ya alichokiona au kukigusa.

3. Bainisha viashiria vitatu vya mtoto mwenye matatizo ya utendaji wa kiakili.

Mtoto anayeshindwa kukamilisha kazi zinazohitaji kufikiri kwa muda mrefu ni kiashiria kuwa ana changamoto ya utendaji wa kiakili.

Kupoteza mfuatano wa mawazo mara kwa mara na kushindwa kufuatilia hatua za somo ni kiashiria kingine cha matatizo ya kiakili.

Mtoto anayechanganya taarifa au kusahau haraka anachofundishwa anaonyesha kuwa uwezo wake wa kiakili una changamoto.

4. Eleza dhana ya matumizi ya alama katika ujifunzaji.

Matumizi ya alama ni kutumia vitu vinavyowakilisha dhana au taarifa fulani, kama herufi, namba, picha au ishara katika kuelezea mawazo.

Dhana hii humwezesha mtoto kuelewa dhana ngumu kwa kutumia alama rahisi ambazo zinawakilisha maana pana.

Pia inamwezesha mtoto kufikiri kimfumo kwa sababu anajifunza kuhusisha alama na maana yake katika muktadha wa masomo.

5. Eleza hoja tatu zinazoonyesha umuhimu wa kuunganisha maarifa mapya na ya zamani.

Kuunganisha maarifa mapya na ya zamani humsaidia mtoto kuelewa dhana mpya kwa sababu anazitumia kama msingi wa ufahamu.

Uunganishaji wa maarifa huimarisha kumbukumbu kwa kuwa mtoto hutumia uhusiano kati ya dhana mpya na za zamani kukumbuka kwa urahisi.

Uunganishaji huu humsaidia mtoto kutumia maarifa katika mazingira halisi kwa sababu anaona uhusiano kati ya uzoefu wa zamani na changamoto mpya.

6. Eleza mambo matatu yanayojenga nidhamu ya fikra.

Kuweka malengo ya kujifunza humjenga mtoto kuwa na fikra zenye mpangilio kwa sababu anajua anachotakiwa kukamilisha.

Kujizoeza kutafakari kabla ya kufanya jambo humjenga mtoto kuwa na nidhamu ya kufikiri kwa makini bila kukurupuka.

Kufuata hatua za kazi kwa mpangilio humsaidia mtoto kujenga tabia ya kufikiri kwa utaratibu na kuzingatia mantiki.

7. Kwa hoja tatu, eleza namna mazoea ya kila siku yanavyoweza kumsaidia mtoto kujifunza haraka.

Mazoea ya kila siku kama kusoma mara kwa mara humjenga mtoto kumbukumbu imara, hivyo huchochea ujifunzaji wa haraka.

Mazoea ya kufanya mazoezi hujenga ubongo kuwa tayari kushughulika na kazi mpya, hivyo kumfanya mtoto kuelewa masomo kwa haraka zaidi.

Mazoea ya kujiuliza maswali au kujieleza mwenyewe huchochea ubongo kufikiri kwa kina, jambo linalomsaidia mtoto kuelewa vitu upesi.

8. Eleza mambo matatu yanayoweza kuzuia mtoto kuonyesha uwezo wake darasani.

Woga wa kukosea humfanya mtoto kunyamaza na kutokuchangia hata kama ana uwezo mkubwa.

Mazingira yasiyo rafiki kama dhihaka kutoka kwa wenzake humfanya mtoto kupoteza ujasiri wa kuonyesha uwezo wake.

Changamoto za nyumbani kama msongo wa mawazo au njaa humuathiri mtoto na kumsababisha ashindwe kutumia uwezo wake wa darasani.

9. Eleza mchango wa stadi za kuona katika ujifunzaji wa mtoto.

Stadi za kuona humsaidia mtoto kutambua, kuchunguza, na kuelewa taarifa zinazoonekana kama picha, michoro au alama.

Kupitia kuona, mtoto hujenga uelewa wa haraka wa dhana kwa sababu ubongo unapokea taarifa kwa njia ya moja kwa moja.

Stadi hizi humsaidia mtoto kuunganisha alichokiona na kile anachofundishwa, hivyo kuongeza uelewa wa kina wa somo.

10. Kwa kutumia hoja tano, eleza athari za kumfanya mwanafunzi ajifunze kwa shinikizo.

Shinikizo humfanya mwanafunzi kuwa na msongo wa mawazo, hali inayopunguza uwezo wake wa kufikiri na kuelewa masomo.

Shinikizo linaweza kusababisha mwanafunzi kuchukia masomo kwa sababu anahisi kulazimishwa bila kuelewa maana ya kujifunza.

Mwanafunzi anapojifunza kwa shinikizo hupoteza ubunifu, kwa kuwa analenga kukamilisha maelekezo badala ya kuelewa.

Shinikizo linaweza kumfanya mwanafunzi kutegemea kukariri badala ya kufikiri, hivyo kupunguza uwezo wake wa kutumia maarifa katika mazingira mapya.

Mwanafunzi anayesoma kwa shinikizo hupoteza ujasiri wa kutoa mawazo kwa sababu huogopa matokeo ya kukosea.

11. (a) Bainisha hoja tatu zinazoeleza umuhimu wa kushirikisha hisia katika ujifunzaji.

Hisia humsaidia mtoto kukumbuka vizuri kwa kuwa ubongo huunganisha kumbukumbu na hisia.

Hisia chanya kama furaha huchochea mtoto kushiriki zaidi darasani na kuongeza ari ya kujifunza.

Kushirikisha hisia humjenga mtoto kuwa na uhusiano mzuri na mwalimu na hivyo kuongeza ushirikiano katika masomo.

11. (b) Eleza hatua tatu za kumwezesha mtoto kushinda woga wa kushindwa.

Kumpa kazi ndogo ndogo zinazoweza kufanikiwa humsaidia mtoto kujenga ujasiri hatua kwa hatua.

Kumpongeza kwa juhudi badala ya matokeo humsaidia mtoto kuona kuwa makosa ni sehemu ya kujifunza.

Kumwekea mazingira yasiyomhukumu humjenga mtoto kuwa huru kujaribu bila woga.

12. Toa hoja nne zinazoeleza hatua ya ukuaji wa matumizi ya lugha kwa mujibu wa wataalam.

Hatua ya kuelewa sauti humfanya mtoto kutambua maneno na sentensi kwa kusikia mara kwa mara.

Hatua ya kutamka maneno rahisi humsaidia mtoto kuanza kuwasilisha mawazo yake kwa maneno machache.

Hatua ya kuunganisha maneno na kutengeneza sentensi humonyesha mtoto kupevuka katika mawasiliano.

Hatua ya kutumia lugha kuelezea mawazo na hisia humwezesha mtoto kuwasiliana kwa ufasaha na kuelewa dhana ngumu zaidi.

13. Eleza kanuni tatu za ujifunzaji kwa kuzingatia taratibu za mantiki.

Kanuni ya kuanzia rahisi kwenda gumu humsaidia mwanafunzi kujenga ufahamu hatua kwa hatua.

Kanuni ya kuanzia dhana za jumla kwenda za kiundani humjenga mwanafunzi kuelewa uhusiano kati ya dhana.

Kanuni ya kutumia mifano humsaidia mwanafunzi kuona uhusiano kati ya dhana na maisha halisi.

14. Eleza mambo manne yanayoweza kumfanya mtoto ashindwe kujenga uhusiano mzuri na wenzake.

Woga wa kuzungumza humfanya mtoto kushindwa kujiamini katika kujenga urafiki na wenzake.

Tabia ya hasira au ukali humfanya mtoto kuonekana mgumu kushirikiana na kuunda uhusiano mzuri.

Kujitenga na kutoshirikiana humfanya mtoto kutopata fursa ya kufahamiana na wengine.

Kukuza tabia ya wivu humfanya mtoto kushindwa kuvumilia mafanikio ya wengine na hivyo kubomoa uhusiano.

15. Kwa hoja sita, eleza namna mbinu za maswali zinavyoweza kuinua uwezo wa mwanafunzi kufikiri kwa kina.

Maswali humlazimisha mwanafunzi kutafakari kabla ya kujibu, hivyo kuchochea fikra za ndani.

Maswali humsaidia mwanafunzi kuchambua taarifa kwa sababu anatakiwa kuona undani wa mada.

Maswali humsaidia kuona uhusiano kati ya dhana tofauti na hivyo kujenga fikra pana.

Maswali humjenga mwanafunzi uwezo wa kutoa hoja badala ya kukariri majibu.

Maswali humsaidia kujenga uwezo wa kutatua matatizo kwa kuwa anajifunza kufikiri hatua kwa hatua.

Maswali humjenga mwanafunzi kuwa mbunifu kwa sababu anatakiwa kuunda majibu mapya kulingana na maarifa yake.

16. Kwa hoja sita, fafanua mchango wa mwalimu katika kumsaidia mwanafunzi mwenye mienendo ya kujishusha thamani.

Mwalimu humtia moyo mwanafunzi kutambua uwezo wake kwa kumwambia anacho uwezo wa kufanya vizuri.

Mwalimu humsaidia mwanafunzi kuona mafanikio yake madogo madogo, hivyo kumjenga kujiamini.

Mwalimu humweka katika mazingira yasiyo na dhihaka ili asiogope kushiriki mbele ya wengine.

Mwalimu humfundisha mwanafunzi kukubali makosa kama sehemu ya kujifunza ili asione kushindwa kama udhaifu.

Mwalimu humhusisha katika shughuli za kikundi ili ajifunze kufanya kazi na wengine bila kuona kwamba hana uwezo.

Mwalimu humsaidia kuweka malengo binafsi yanayoweza kufikiwa ili kujenga uthabiti wa kujiamini katika masomo.